

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Β'.

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 21 Μαρτίου 1904

ΓΡΑΦΕΙΑ : 'Οδός Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 88

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΜΟΙΡΩΝ

Τους Θεούς ἄς φοβάται
τ' ἀνθρώπινο γένος !
Κρατοῦνε σ' αἰώνια
τὴ δύναμι χέρια,
Καθὼς τοὺς ἀρέσει
μ' αὐτὴ κυβερτοῦν.

Διπλᾶ ἄς τοὺς φοβάται
ψηλὰ ὅποιον ὑψώσουν !
Σὲ βράχους καὶ νέφη
τραπέζια προσμένουν
μ' ὀλόχρυσους θρόνους.

Διχόνοια ἂν ἐρῇ,
αἰσχρὰ οἱ καλεσμένουν
γκρεμίζονται κάτω
'ς τὰ βράθη τῆς νύχτας
καὶ μάταια προσμένει
δεμένοι 'ς τὰ σκότῃ,
μὰ δίκαια κρίσι.

Μὰ αὐτοὶ σὲ τραπέζια
χρυσὰ καθισμένοι
αἰώνια γιορτάζουν.
'Απ' ἰὸνα πηγαίνουν
βουνὸ 'ς τᾶλλο πέρα
καὶ κάτω ἀπ' τὰ βύθη
ἢ πνοὴ τῶν πνιγμένων
Τιτάνων τοὺς φθάνει
σὰ μῦθο θυσίας,
ἀνάλαφρο νέφος.

Γυροῦν οἱ δεσπότες
τὸ ἴλεο μάτι
ἀπ' ὅλο τὸ γένος.
Δὲ θέλουν 'ς τὸ ἐγγόνι
νὰ ἰδοῦνε τὴν ἰδία
μορφὴ τοῦ προγόνου
ποῦ ἀγάπησαν πρὶν.

Αὐτὰ οἱ Μοῖρες ψάλλουν
καὶ ἀκούει ὁ ἐξόριστος
'ς τὰ μαῦρα τὰ σπήλαια,
ὁ γέρος θυμᾶται
παιδιά του καὶ ἐγγόνια
καὶ σκεῖ τὸ κεφάλι.

(Ἀπὸ τὴν «Ἱριγένεια» τοῦ Γκαίτε—Μετάφραση Κ. Χατζοπούλου).

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Ι. Γ. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΪΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΟΓΙΣΜΟΣ

Ἐνόμιζα, καὶ ἐξακολουθῶ νὰ νομίζω, πῶς μπορεῖ κανεὶς στὴ γλῶσσά νὰ εἶναι ὁπαδὸς τῆς σχολαστικῆς παραδόσης, καὶ ὅμως νὰ εἶναι λογικὸς ἀνθρώπος. Γιατὶ ἡ συνήθεια καὶ ἡ ἀνατροφή, ἔχουν μεγάλη δύναμη καὶ δὲν εἶναι τοῦ καθενὸς νὰ μπορέσῃ νὰ πετάξῃ τὸ ζυγὸ τους. Χρειαζέται κάτι παραπάνω ἀπὸ τὴν κοινὴ λογικὴ, χρειάζεται ἐκτός ἀπὸ κάποιον συνδυασμὸ περιστάσεων, μυκλὸ γεννημένο ἐλεύθερο, μυκλὸ ποῦ ζητάει δικούς του δρόμους γιὰ τὴν ἀλήθεια, ἀντὶ νὰ ἀκολουθῇ μονάχα ἐκείνους ποῦ τοῦ δείξαν.

Εἶναι ὅμως καὶ μερικοί, ποῦ δὲν τοὺς λείπει μονάχα αὐτὸ τὸ μυκλὸ τὸ ἐπαναστατικόν, παρὰ τοὺς λείπει καὶ ἡ κοινὴ λογικὴ, καὶ σύμπτωση αὐτοὶ νὰ παρουσιάζονται συνήθως ὡς πρωτοπαλλήκαροι τοῦ κόμματος τῶν ἀρχαῖστων. Οἱ τέτοιοι μὲ τὰ παραπατήματά τους ἐξυτελίζουν τὴν ἰδέα ποῦ ἀνάλαβαν νὰ ὑπερασπίσουν, καὶ ἔτσι μᾶς εὐκολύνουν ἑμᾶς πολὺ στὸν ἱερὸν ἀγῶνα ὁποῦ ριχτήκαμε γιὰ νὰ λυτρώ-

σουμε τὸ ἔθνος ἀπ' τὴν ἀλυσίδες τοῦ δασκαλισμοῦ. Λοιπὸν οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ γίνονται ἀθελὰ βοήθειά μας. Γι' αὐτὸ τοὺς χρωστοῦμε καὶ πῶς εὐγνωμοσύνη, καὶ ἀπορῶ πῶς οἱ ὁμόφρονες δὲν καταλαβαίνουν τί ζημεῖ τοὺς γίνονται ἀπ' αὐτούς, καὶ δὲ βγαίνουν ἐρῶν κοφτὰ νὰ τοὺς πολεμήσουν, νὰ τοὺς ἐπιβάλουν σιωπὴν, νὰ τοὺς ἀποκηρύξουν, γιὰ νὰ καταλάβῃ ὁ κόσμος πῶς δὲν ἀποτελεῖται ὅλο τους τὸ κόμμα ἀπὸ λειψὰ μυαλά.

Ἄν ὁ κ. Μιστριώτης στὸν περίφημο λόγο του περιορίζονταν νὰ πῇ πῶς οἱ ὁπαδοὶ τῆς δημοτικῆς ἀκολουθοῦν μιὰ πλανεμένη ἰδέα, πῶς εἶναι πλανεμένη γι' αὐτὸν καὶ αὐτὸν τὸ λόγο, θὰ ἔμενε στὸ ἐπίπεδο τῆς κοινῆς λογικῆς. Γιὰ νὰ πῇ ὅμως πῶς ὁ Ψυχάρης εἶναι νεανίσκος ἀγράμματος καὶ πῶς ὁ Krumbacher συνεννοεῖται μὲ τὴ Ρωσσίτσα γιὰ νὰ μᾶς καταστρέψουν, γιὰ νὰ φύγῃ δηλ. ἀπ' τὴν κοινὴ λογικὴ, πόσους ἄρα γιὰ λογικοὺς ἀνθρώπους δὲν ἔχασε ἀπ' τὸ κόμμα του;

Πολλοὶ εἶναι εὐτυχῶς οἱ ρητορες καὶ οἱ ἀρθρογράφοι ποῦ ἐργάστηκαν μὲ τὸν ἴδιον τρόπο γιὰ τὴν πρόοδο τῆς δημοτικῆς. Ἐνὰς ἀπ' αὐτούς, γιὰ νὰ περιορίσῃ τοὺς πρὸ φρέσκους, στὰ τελευταῖα φύλλα τῆς «Πινακοθήκης» κεραυνοβολεῖ ἀλύπητα τοὺς ὁπαδούς τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ διαλύει καθὲς ὑπόλοιπο ἀμφιβολίας ποῦ θὰ ὑπῆρχε μέσα στὴ ψυχὴ τοῦ ἀναγνώστη γιὰ τὸ δίκαιο τῶν δημοτικιστῶν. Τώρα, πῶς καταφέρνει μαζὶ τὰ δύο αὐτὰ πράγματα, αὐτὸ εἶναι τέχνη δική του. θὰ τὸ ἴδῃτε ὅταν διαβάσετε τὸ ἀρθρο, καὶ σὰς συστήνω νὰ μὴ χάσετε τὴν εὐκαιρίαν.

Τὸ ἴδιο κάμνει ἕνας ἄλλος ποῦ κάμποσον καιρὸ τώρα κρούει τὸν κινδυνὸν (sic) στὸν «Ταχυδρόμο τῆς Ἀνατολῆς». Ἐχάσει τὸν κώδωνα στὸ σπίτι του καὶ κρούει μονάχα τὸν κινδυνὸν, καὶ μᾶς τὸ ξαναλέει παρκαχάτω, γιὰ νὰ καταλάβουμε καλὰ πῶς δὲν εἶναι τυπγραφικὸ λάθος, καὶ πῶς ἡ καθαρὴ μαθαίνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ΠΑΡΑΚΡΟΤΟΥΝ, γιὰτὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις καὶ ὄχι ἀπὸ νοήματα.

Ὁ διορισμὸς τοῦ κ. Ψυχάρη στὴ Σχολὴ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν, ἡ τιμὴ αὐτὴ ποῦ ἀπένειμε στὸν εὐγενῆ ἐργάτη τῆς Ἀλήθειας ἡ δικαιοσύνη τῆς γαλλικῆς Ἐπιστήμης, γιὰ πόσους ἀνθρώπους δὲν ἔγινε ἀφορμὴ νὰ φύγουν ἀπ' τὸ ἐπίπεδο τῆς κοινῆς λογικῆς. Στὴν ἀρχὴ διαψεύσεις ἀκούστηκαν. Ἄμα χάθηκε ἡ ἐλπίδα πῶς θὰ ἦταν ψέμμα, τὸ γύρισαν στίς διαμαρτυρίες, πῶς πρέπει ἡ Κυβέρνησή μας νὰ ἐπέμβῃ φιλικῶς (καλωσύνη τους!) κοντὰ στὴ Γαλλικὴ Κυβέρνηση γιὰ νὰ ἀκυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν, γιὰτὶ ὁ Ψυχάρης δὲν ξέρει ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ ποῦ διδάσκει στοὺς Γάλλους εἶναι ψεύτικα.

Ἵπερβλίνει τὴ δύναμή μου νὰ προχωρηθῶ τὴν κομικὴ ὕψη τοῦ ζητήματος. Ἐνὰς Μολιέρος, ἀν

έζοῦσε, ἡ ἑνας Θεοδάντες, μποροῦσαν νὰ πλέξουν ἀπάνω σ' αὐτὴν τὴ φιλικὴ ἐπέμβαση μιὰ πρώτης δυνάμεως κωμωδία. Ἐγὼ δὲν μπορῶ ἄλλο παρὰ νὰ συμβουλευθῶ τὴν ἐφημερίδα ποὺ τὸ γράφει σὲ κύριο ἄρθρο, νὰ κάμῃ ἕναν ἀγίασμό στὰ γραφεῖα της, γιὰ νὰ φύγουν τὰ κακὰ πνεύματα.

Ἐρχομαι τώρα στὸ ζήτημα ἀνὰ τὰ Ἑλληνικὰ ποὺ διδάσκει ὁ κ. Ψυχάρης εἶναι ἀληθινὰ ἢ ψεύτικα, καὶ παρακαλῶ τὸν ἀρθρογράφου καὶ τοὺς ἀναγνώστες του, ὅσοι τὸν ἐπίστεψαν, νὰ μὲ παρακολουθήσουν γιὰ νὰ βροῦμε τὴν κοινὴ λογικὴ.

Πρέπει πρῶτα νὰ ξεχωρίσουμε δύο ζητήματα: 1) ἀν ἡ δημοτικὴ θὰ ἐπικρατήσῃ ὡς γλῶσσα γραπτὴ τοῦ ἔθνους, 2) ἀν ἡ γλῶσσα ποὺ διδάσκει ὁ κ. Ψυχάρης εἶναι ἡ ἀληθινὴ δημοτικὴ. Τὰ δύο αὐτὰ ζητήματα εἶναι ἀσχετα, τόσο ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ παραδεχτῇ τὸ δεύτερο, χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παραδεχτῇ καὶ τὸ πρῶτο. Ἐρχομαι στὸ δεύτερο, τὸ μόνον ποὺ ἐξετάζουμε ἐδῶ.

Ἄν οἱ μαθηταὶ τοῦ κ. Ψυχάρη ἐμάθαιναν τὰ νεοελληνικὰ γιὰ νὰ κρατοῦν ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία με τὸν Πειραιᾶ ἢ μὲ τὴν Πάτρα, τότε συμφωνῶ πῶς ὁ κ. Ψυχάρης ἔπρεπε νὰ τοὺς διδάσκῃ τὴν καθαρεύουσα, γιὰτὶ κατὰ τὸ παρὸν αὐτὴ συνειθίζεται στὴν ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία. Ἀλλὰ ἡ διδασκαλία αὐτὴ δὲν ἔχει σκοπὸ πρακτικόν, ἔχει σκοπὸ γλωσσολογικόν, ποὺ θὰ πῇ καθαρῶς ἐπιστημονικόν, δηλ. ἔχει ἀντικείμενον τὴ φυσικὴ ἀλήθεια, καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι μιὰ ἀλήθεια, ὅπως εἶναι ἀλήθεια ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι, τὸ ραδί, οἱ ἀκτίνες τοῦ Ρέντγεν. Ἄς ἴδουμε τώρα ἀν αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν τὴ διδάσκει σωστὰ ὁ κ. Ψυχάρης ἢ τὴν παραμορφώνει.

Θὰ παραδεχτῇτε βέβαια πῶς ἕνας γεωλόγος ποὺ μελετᾷ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος καὶ μιλεῖ στὴν Εὐρώπῃ γι' αὐτό, οὔτε τὴ χαλιόστρωση τῶν δρόμων θὰ ἀναφέρῃ μέσα στὴ μελέτη του, οὔτε τοὺς ὑπονόμους τῶν πόλεων θὰ πάρῃ γιὰ σπήλαια, οὔτε τὸ περιεχόμενό τους γιὰ σταλακτίτες, οὔτε τοὺς ἀρχαίους ναοὺς γιὰ πετρώματα γεωλογικὰ, οὔτε θὰ προσεῖχῃ τίποτε ἄλλο ἀπὸ κεῖνα ὅπου μῆκε χερί ἀνθρώπου, μόνον θὰ πάρῃ τὰ βουνὰ καὶ θὰ ρωτήσῃ τίς παρθένες πέτρες ποὺ δὲ γνωρίζουν τὸν ἀνθρώπου, παρὰ γνωρίζουν μόνον τὴ μεγάλη τους μητέρα, τὴ Φύση, καὶ ἐκεῖνες θὰ τοῦ ποῦν τὴν ἀλήθειαν. Ὅμοια, ἐκεῖνος ποὺ θὰ μιλήσῃ γιὰ τὴν Χλωρίδα τὴν ἑλληνικὴν δὲ θὰ ἐξετάσῃ ἀν ὁ δεινὰς ἔχει στὴ σέρρα τοῦ τοῦτο καὶ

ἐκεῖνο τὸ φυτό, καὶ ἀν ὁ τῆς με πολλοὺς κόπους καὶ βάσανα καλλιεργῇ στὸν κήπο του κάποιο ἄλλο φυτό, ποὺ δὲν κατορθώνει ποτὲ νὰ καρποφορήσῃ, παρὰ θὰ πάρῃ νὰ ρωτήσῃ τὰ θυμάρια καὶ θὰ πάρῃ νὰ μιλήσῃ μὲ τὰ φύκια καὶ μὲ ὅλα ὅσα δὲν περιμένουν τὴν περιποίησιν τοῦ ἀνθρώπου, παρὰ τὰ ζωντανεῖς ὁ ἥλιος καὶ τὰ τρέφει ἡ δροσοῦλα.

Ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ θὰ διδάξῃ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα ἔχει τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον νὰ ἀφήσῃ κατὰ μέρος καθὲ στοιχεῖο γλωσσικόν ποὺ δὲν εἶναι φτιαγμένον σύμφωνα μὲ τοὺς φυσικοὺς νόμους παρὰ εἶναι προϊόν αὐθαρεσίας ἀνθρώπινης. Ἄμα δεχτῇτε αὐτὴν τὴν ἀρχή, μηδενίζονται μὲ μιὰς ὅλες οἱ κατηγορίαι ποὺ ἔχετε γιὰ τὴ γλῶσσα τοῦ Ψυχάρη. Π. χ. θέλετε νὰ διδάσκῃ τοὺς Γάλλους ἢ Λέξιν τῆς λέξεως καὶ ὄχι ἡ λέξις τῆς λέξης. Μὰ αὐτὸ τὸ λέξεως εἶναι φυτὸ τῆς σέρρας σας, ποὺ μόλις δῇ τὴν ἀνοιχτὴν ἀέρα θὰ ξεραθῇ. Εἶναι ἐμπόρευμα ποὺ τὸ ἔμπασαν στὸν τόπο μας οἱ γραμματισμένοι καὶ πῆραν προνόμιο γιὰ τὴν καταναγκαστικὴν του καταναλώσιν. Θὰ δεχτῇτε πῶς εἶναι φυτὸ τῆς φυσικῆς γλωρίδας μας, ὅταν μοῦ δείξετε στὸ στόμα τοῦ λαοῦ μιὰ μόνον λέξιν, ἀπὸ κείνες ποὺ δὲν τίς ἔχει μάθει ἀπ' τοὺς γραμματισμένους, ποὺ νὰ κινή — εἰς — σὰ νὰ ποῦμε: ἡ σύβραση τῆς συβρόσεως, τῆς χολοσκίσεως, τὸ καζάνι τῆς πλύσεως.

Ὅμοιος γὰρ νὰ μὲ πείσετε πῶς ὁ κ. Ψυχάρης πρέπει νὰ διδάξῃ ἢ Ἑλλάς τῆς Ἑλλάδος καὶ ὄχι ἢ Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδας, ὀφείλετε νὰ μοῦ βρῇτε μιὰ λέξιν, ἀπ' τὴ λαϊκὴ παρχαγωγὴ καὶ ὄχι ἀπ' τὸ μονοπωλίου τὸ δικό σας, ποὺ νὰ συμφωνῇ μὲ αὐτὸν τὸ τύπο· σὰ νὰ ποῦμε ἢ φιληνάς τῆς φιληνάδος, ἢ ἀράς τῆς ἀράδος. Ἐνῶς δὲν τᾶχετε εὖρεϊ αὐτά, ἀδικαχολοσκεῖτε πῶς οἱ Γάλλοι θὰ μάθουν ψεύτικη δημοτικὴ.

Αὐτὴ ἡ σειρά τῶν ἰδεῶν μοῦ θυμίζει τὴν παρτήρησιν τοῦ κ. Βλάχου, πῶς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ ποῖον γένους εἶναι οἱ γυναῖκες μὲ τὸ οἶ. Μοῦ φαίνεται, πῶς ὅσο καὶ ἂν εἶναι κανεὶς ἀρχαῖστος, μπορεῖ καὶ ὀφείλει νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκόλουθον λογικὴ. Ἡ δημοτικὴ, καὶ ἀν δὲν εἶναι προωρισμένη νὰ ἐπικρατήσῃ, ἔχει βέβαια τὸ δικαίωμα νὰ γράφεται, δικαίωμα ποὺ τὸ ἔχει καὶ ἡ Κινεζικὴ καὶ ἡ Τσιγγανικὴ καὶ καθὲ γλῶσσα τοῦ κόσμου. Καὶ ἀφοῦ θὰ γράφεται, θάχῃ καὶ τὴν ὀρθογραφίαν της. Καὶ γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ὀρθογραφίαν μιᾶς λέξης, θὰ κοιτάζουμε

τὴν καταγωγὴν της, καὶ τὴν καταγωγὴν της θὰ μᾶς τὴ δώσῃ ἡ ἐπιστήμη, ὄχι τὸ κέφι μας. Λοιπὸν ἡ ἐπιστήμη λέγει πῶς τὸ αἶ ἐγινε οἱ ἀπὸ ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ ἀρσενικὸ οἶ, καὶ ὄχι γιὰτὶ τὸ α ἐγινε η καὶ τὸ ἰ ἐγινε ὑπογεγραμμένον. Ἐπομένως πρέπει νὰ γράψουμε οἶ καὶ ὄχι ἡ. Αὕτῃ εἶναι μιὰ κρουσταλένια λογικὴ, ἀνεξάρτητη, βλέπετε, ἀπ' τὸ ζήτημα, πῶς φαίνονται στὸν κ. Βλάχου οἱ γυναῖκες, ἀν τοῦ φαίνονται ἀρσενικῆς ἢ οὐδέτερες. Ἔτσι καὶ ὁ ἥλιος λάμπει πάντα στὸ ὕψος του, ἀδιάφορο ἀν ἐμεῖς ἔχουμε συννεφιά, ἢ ἀν κλειοῦμε τὰ παράθυρα καὶ δὲν τὸν ἀφίνουμε νὰ μῆ στὸ σπίτι μας.

Ο ΑΝΗΕΥΧΟΣ

ἜΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΤΟ ΚΡΑΣΙ

(Ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Κ. Α. Στασινοπούλου)

Τὸ κρασί στὸν τόπο μας εἶναι ἕνας μέγας πλοῦτος, μεγαλύτερος ἀκόμα καὶ ἀπ' τὴ σταφίδα. Οἱ σταφίδες μας δὲ θύναι περισσότερες ἀπ' 700,000 στρέμματα, ἐνῶ ἀμπέλια θάχουμε διπλάσια, ποὺ κάνουν ἐπάνω ἀπὸ 220,000,000 ὁκάδες κρασί τὸ χρόνο. Ἀλλὰ ὁ τόπος μας βγάζει περισσότερον ἀκόμα, γιὰτὶ καὶ ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ σταφίδα χλωρὴ καὶ ξερὴ, γένεται κρασί. Καὶ ἀν ὁ λαὸς ἐδγαίνεν ἀπ' τὸ βαθύ σκοτάδι ποὺ τὸν δέρνει σήμερον καὶ ἐμάθαινε νὰ κἀν τεχνικώτερα τὰ κρασιά του, ἀπ' τὰ ἴδια σταφύλια θάδγαζεν ἄλλα ἑκατὸ ἑκατομύρια ὁκάδες καὶ μὲ τὰ πενήντα, ἑκατὸ ἑκατομύρια λίτρος σταφίδα, ποὺ περισσεύουν τὸ χρόνο καὶ ποὺ μποροῦσε περὶ πλεονάζοντα νὰ τὴν κἀν κρασί, ὅ ἀνέδαζε τὴ σοδειά του, δὲ τετρακόσια πενήντα ἑκατομύρια ὁκάδες κρασί τὸ χρόνο, καὶ ἂν ἴδωμεν λίγο γιὰ νὰ βρῇ ἀγορὰς νὰ τὸ δοῦν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ θ' ἀνέδαζε ἀπὸ 20—25 λεπτά, ποὺ εἶναι σήμερον, σὲ τριπλάσια καὶ τετραπλάσια ἀκόμα, δὲ θάχαμε σταφιδικὸ ζήτημα, καὶ πολὺ ξένο χρῆμα θάμπαινε στὸν τόπο μας.

Γιὰ τὴ σταφίδα, ἐγινε σωστὴ ἐπανάστασις. Ἐπέσαν ἐπιουργεῖαι. Γιὰ τὸ κρασί καμὰ δὲν ἀκούστικε φωνή, κανεὶς δὲν τὸ προστάτησε. Ἡ πολιτεία μάλιστα τὸ ἀδίκησε μὲ τὴν παρακράτησιν, γιὰτὶ τὸ κρασί καὶ τὸ μιστέλι της πωλεῖται χάρισμα καὶ δὲ μπορεῖ τὸ ἀληθινὸ κρασί, νὰ συναγωνιστῇ μαζί τους.

Ἡ πολιτεία μάλιστα ἔκαμε κατὰ χειρότερον ἀκόμα. Ἐφάρμοσεν ἕνα κακοῦργο νόμον (γιὰ τὸ χατῆρι τῆς παρακράτησιν τὸν βαστάει ἀκόμα), ἕνα νόμον δολοφόνου τοῦ κραδιοῦ καὶ τῆς ὑγείας τῶν ἀνθρώπων. Γιὰτὶ καθένας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ φέρῃ χωρὶς δασμὸ οἰνόπνευμα ἀπ' τὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ τὸ ἀνακατένῃ μὲ τὸ κρασί ἢ μὲ τὸ μούστὸ του. Καὶ αὐτοὶ ποὺ παίρνουν πἀμφτηνα τὴν παρακράτησιν καὶ ἄλλοι ποὺ βρίσκουν ψτηνὴν τὴν ξερὴ σταφίδα, φέρνουν

JUDAS ERRANT

Ο ΠΑΤΕΡ ΗΛΙΑΣ

(συνέχεια)

Δὲν ξεκολλοῦσε μιὰ στιγμὴ ἀπ' τὸ σπῆτι μου, δὲν μ' ἄφινε ἡσυχία οὔτε νὰ μελετήσω, οὔτε νὰ φάω, οὔτε νὰ κοιμηθῶ, οὔτε νὰ φταρνησθῶ! Καὶ ποὺ ἤμανε θυβισμένος στὸ διάβασμα, νὰ σοῦ τον καὶ χτυποῦσε τὴν πόρτα τῆς κάμαράς μου! Ἐπρεπε νὰ τοῦ ἀνοίξω, ἀλλοῦ μπόρουσε νὰ χτυπᾷ ἴσα μὲ τὸ βράδυ, ἢ νὰ μπάσῃ μέσα, τὸ κατὼ κάτω τῆς γραφῆς, μὲ κλωτσαῖς τὴν πόρτα· δὲν χωράτευσεν αὐτὸς ὁ καπετὰν-νταῖς, ὅπως στὸ σχολεῖο τὸν λέγαμε! Μόλις τὸν ἀκούγα ἔπρεπε νὰ πάρω τὴν ἀπόφασιν πῶς τὸ διάβασμά μου τελειώσε. Ἄ! Ἄστα τὰ χαρτιά! ἦταν ὁ πρῶτος λόγος του, μ' ἐν' ἀέρα ποὺ ἐναντιότη δὲ δέχτανε. Ἀτὸ πολὺ διάβασμα—ξανάλεγε—φύσιναι τὸ μυαλό, τὸ κάνει κουρκούτι. Νά! πάρε παραδειγμα

τὸ δικό μου ποὺ νερούλιασε! Διάβασε, διάβασε τίς στριγγιλιάρικες αὐτὲς φυλλάδες πάνω νὰ ζευξίσω».

— Μὰ, καημένε Ἡλία, ἄκουσε καὶ μένα μιὰ φορὰ! πῆγαινα νὰ τὸν συμβουλευθῶ.

— Δὲ θέλω ν' ἀκούω τίποτε! πέταξε τὸ βιβλίον καὶ ἔλα νὰ ποῦμε κατὰ πῶς ζουμερὸ... μωρὲ εἶδες τὴν ἀφιλότιμην τὴν γειτονοπούλα ματιῆς ποὺ σοῦ ρίχνει; Θεός!

Νοιώθετε, βέβαια, πῶς παιδί ποῦχε τὸ νοῦ του στὰ γράμματα τὸν ἔστελνε στὸ διάολο γι' αὐτὲς τίς κουβέντες, μὰ τὸ κακὸ ἦτανε ποὺ δὲν πῆγαινε! Καθότανε καμμιὰ ὥρα νὰ φλυαρίσῃ, ὅ,τι τοῦ κατέβαινε, νὰ τραγουδήσῃ τὴν Ἀντριάναν, νὰ ποῦμε ἢ κάποιο ἀγιωτικὸ παραλλαγμένον σ' τ' ἀρσίζικο, καὶ ὕστερα ἔφευγε, ὅπως λέν οἱ Τούρκοι, μὲ τὸ σαλαλέ του. Ἄλλοτε ἐρχότανε μὲ τίς τσέπες γεμάτες σῦκα ξερά καὶ καρύδια, τάχατες νὰ με φιλέψῃ.

— Ἐλά, μωρὲ ξεκουτιάτρη, μούλεγε χαμογελασμένος, κοκὰ σοῦφερα νὰ γλυκάνῃς τὸ στόμα σου, ποὺ μάλλιασε πῶς μὲ τὸ λέγε λέγε! Κλεῖς τὸ βιβλίον καὶ ἀρχισε!

— Καημένε Ἡλία μου, ὕστερα τὰ τρώγω τὰ καρύδια σου· τώρα, βλέπεις, θὰ διαβάζω.

— Τώρα θὰ τὰ φᾶς! Δὲν σοῦ τάφερα νὰ τὰ βάλ-

λῃς στὸ ράφι· δέ με πῶς σὲ βοηθῶ στὸ φάγωμα!...

Τὰ κοκὰ τοῦ Ἡλία δὲν μένανε δέκα λεπτὰ σ' τὸ ἄτυχο τραπέζι τῆς μελέτης μου· ὅσο νὰ σπάσω δύο τρία καρύδια καὶ νὰ φάω κίνα δύο σῦκα, οἱ προκομμένες οἱ μασέλες τοῦ φίλου μου κἀναν στᾶχτη τ' ἀποδελοῖπα· τράκ, τρούκ, γκλούκ... καὶ τ' ἀποδοσιδία τοῦ καλόγερου γυρίζαν βιαστικὰ στὴν κοιλιὰ τ' ἀφέντη τους!

— Βρέ, ἀδερφέ, αὐτὸ εἶναι τὸ πεσιέσι ποὺ μοῦ φερεις; ἐσὺ τάφαγες μονάχος σου!

— Τί νὰ σοῦ κἀνω, παιδί μου, μούλεγε, ποὺ τρῶς σὰν κοκκωνίτσα· ἄμ γι' αὐτὸ δὲν πιάνεις καὶ σάρκα πάνω σου! Αὐτὸ θὰ σοῦ γίνῃ μᾶθημα νὰ βάλῃς τίς μασέλες σου στ' ἀκόνι....

Ἔτσι μούτρωγε τὴν ὥρα μου, χωρὶς νάχω κἀν τὴν παρηγορίαν πῶς ἔτρωγα καὶ ἐγὼ τὰ καρύδια του. Θὰ μοῦ πῆτε τώρα: Βρέ ἀδερφέ, ἀφοῦ βρῆκες ἔτσι τὸν μελετᾷ σου, γιὰτὶ δὲν ἀλλάζεις κάμαρα; Δὲν μποροῦσα ν' ἀλλάξω σπίτι, γιὰτὶ παιδί δέκα τεσσάρων χρόνων ἤμουν συστημένο σ' τὴ σπιτινοκοκυρὰ πατριώτισσά μας, καὶ εἶχα συγγενικὴν περιποίησιν· ἔπειτα τὸ δωμάτιο ἦτανε προσηλιακό, μεγάλο, σ' τὸ Σκολεῖο μου κοντά, καὶ πουθενὰ ἄλλου ὅμοιο δὲ θάβρισκα. Τί νὰ κἀνω! Ὑπόμεινα, ὑπόμεινα, μιὰ